

Postanowienie z dnia 14 marca 2007 r.

III SZ 1/07

Przepis art. 370¹ zdanie pierwsze k.p.c. nie dotyczy apelacji sporządzonej przez radcę prawnego będącego stroną procesu.

Przewodniczący SSN Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Herbert Szurgacz, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 marca 2007 r. sprawy z powództwa Jarosława N. przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych SA w W. o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, na skutek zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 listopada 2006 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżone postanowienie.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 3 listopada 2005 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo Jarosława N. przeciwko PZU SA w W. o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Wyrok ten zaskarżył w całości apelacją powód wnosząc o jego zmianę, nie oznaczając jednak zakresu żądanej zmiany lub uchylenia.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej odrzucenie z uwagi na niespełnienie przez apelującego wymogu określonego w art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. (nieoznaczenie przy wniosku apelacyjnym zakresu żądanej zmiany zaskarżonego wyroku). Pozwany podniósł, że powód jest radcą prawnym i wobec tego wskazany brak apelacji na podstawie art. 370¹ k.p.c. nie podlega uzupełnieniu.

Postanowieniem z dnia 28 listopada 2006 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie na podstawie art. 373 zdanie pierwsze k.p.c. odrzucił apelację powoda. Sąd Apelacyjny ustalił, że powód jest radcą prawnym i wobec tego podlega zastosowaniu art. 370¹ k.p.c. w związku z art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny wskazał, że radca prawny, który prowadzi swoją własną sprawę nie działając jako pełnomoc-

nik zachowuje odpowiednie kwalifikacje i umiejętności zawodowe. Natomiast art. 370¹ k.p.c. w swoim brzmieniu nie odnosi się do sporządzenia apelacji przez pełnomocnika będącego radcą prawnym, lecz mówi o apelacji sporządzonej przez radcę prawnego. Wobec tego nie chodzi tu o radcę prawnego działającego wyłącznie w charakterze pełnomocnika. Ponadto w postępowaniu przed Sądem Najwyższym radca prawny będący stroną postępowania nie podlega przymusowi zastępstwa przez adwokata lub radcę prawnego (art. 87¹ § 1 i § 2 k.p.c.). Rygory proceduralne w wypadku środków prawnych rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy są jednakowe dla wszystkich - tak dla stron reprezentowanych przez radców prawnych lub adwokatów, jak i dla radców prawnych działających osobiście jako strona we własnej sprawie (art. 398⁶ § 2 k.p.c., art. 424⁸ § 1 k.p.c.). Radca prawny pełniący funkcję pełnomocnika spotyka się z takim samym poziomem formalizmu i jego konsekwencjami jak radca prawny, który jest stroną danego procesu.

Zażalenie na powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego wniósł powód wnosząc o jego zmianę w całości, ewentualnie o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia. Skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania polegające na błędnym zastosowaniu art. 370¹ k.p.c., a także pominięcie przy rozstrzygnięciu treści art. 22¹ k.c. W uzasadnieniu zażalenia skarżący podniósł, że pozew do Sądu wniósł jako konsument, którego prawa zostały naruszone. Wniósł go nie jako radca prawny, lecz jako osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22¹ k.c.). Uregulowania zawarte w przepisie art. 370¹ k.p.c. dotyczą sytuacji, gdy radca prawny lub adwokat występuje jako pełnomocnik strony, a nie jako osoba dochodząca swoich praw w postępowaniu, które nie ma nic wspólnego z jego działalnością zawodową.

Skarżący powołał się także na komentarz do art. 370¹ k.p.c., (M. Wyrwiński: Komentarz do ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw Dz.U.04.172.1804), w którym stwierdzono, że literalna wykładnia przepisu art. 370¹ k.p.c. pozostaje w sprzeczności z funkcją, jaką przepis ten ma spełniać. Ma on bowiem chronić interesy osoby reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika. W sytuacji zaś, gdy adwokat lub radca prawny działa we własnej sprawie, brak jest potrzeby stosowania art. 370¹ k.p.c. Działanie we własnej sprawie będzie bowiem zawsze dokonywane z należyłą starannością, a

jeśli nawet będzie ono dotknięte wadliwością, to skutki tego działania spadną na samego adwokata lub radcę prawnego jako stronę postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest zasadne. W art. 370¹ k.p.c. stanowi się, że: „apelację sporządzoną przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, niespełniającą wymagań określonych w art. 368 § 1 pkt 1-3 i pkt 5, sąd pierwszej instancji odrzuca bez wzywania do usunięcia tych braków zawiadamiając o tym właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik”. W dwuzdaniowym - co od razu należy podkreślić - powyższym przepisie, tylko w jego zdaniu drugim mowa jest o pełnomocniku. Jest oczywiste, że zawiadomienie tu określone może dotyczyć nie każdego adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego, lecz takich osób działających w sprawie w charakterze pełnomocnika. Jeżeli zatem podmiotem czynności sądu określonej w zdaniu drugim art. 370¹ k.p.c. jest pełnomocnik będący adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, to powstaje pytanie czy - mimo to - w zdaniu pierwszym tego przepisu może chodzić o inny zakres podmiotowy. Stanowisko zaskarżonego postanowienia, że chodzi tu o adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego działającego w sprawie, nie tylko w charakterze pełnomocnika ale także bezpośrednio w charakterze strony, nie jest przekonujące. Na gruncie wykładni gramatycznej stanowisko Sądu Apelacyjnego budzi zastrzeżenia, przez pominięcie analizy dwuzdaniowej formy przepisu. Tymczasem drugie z wymienionych wyżej zdań art. 370¹ k.p.c. stanowi dookreślenie czynności jakie podejmuje sąd w razie apelacji wadliwie sporządzonej przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego - mianowicie sąd ten odrzuca apelację bez wzywania do usunięcia jej braków zawiadamiając o tym organ samorządowy pełnomocnika. Równoczesność czynności sądu wyrażona formą czasownikową („odrzuca... zawiadamiając”) i brak wyrażenia jakiegoś ograniczenia zakresu podmiotowego drugiej z tych czynności, wskazują - w każdym razie w analizie językowo logicznej brzmienia przepisu - że chodzi tu o ten sam krąg osób, że w zdaniu pierwszym wskazano na ich zawodowe kwalifikacje (adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy) a w zdaniu drugim na ich status procesowy (pełnomocnik).

Wbrew stanowisku zaskarżonego postanowienia, także na gruncie analizy systemowej i funkcjonalnej, nie ma uzasadnionych podstaw do obejmowania zakre-

sem art. 370¹ k.p.c. sytuacji, w których apelację sporządza sama strona, działająca bez pełnomocnika. Przepis art. 370¹ k.p.c. wprowadzony do Kodeksu ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804), jest elementem dokonywanych w ostatnich latach w Kodeksie postępowania cywilnego (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2006 r., III CZP 6/06 - OSNC 2006 r. Nr 1, poz. 5) zmian wskazujących na systematyczne zwiększanie wymagań stawianych adwokatom, radcom prawnym i rzecznikom patentowym biorącym udział w postępowaniu procesowym w charakterze, który nosi znamiona funkcji w zakresie zadań publicznych.

Ze względu na rozpatrywane zagadnienie należy podkreślić, że Kodeks postępowania cywilnego normując postępowanie sądowe (art. 1) z udziałem (wobec) adwokatów i radców prawnych odnosi się do uczestników tego postępowania w charakterze pełnomocników (art. 87 § 1 *in principio* i art. 87¹). W przepisach tych (por. także np. art. 89 § 2 zdanie drugie i art. 94 § 2) nie chodzi o regulację statusu zawodowego adwokatów, radców prawnych lub rzeczników patentowych, bo to należy do ustaw tzw. pragmatycznych, natomiast w Kodeksie postępowania cywilnego osoby te są adresatami norm procesowych ze względu na ich sytuację procesową, a mianowicie z uwagi na to, iż są pełnomocnikami. To w kategorii pełnomocników procesowych adwokat, radca prawny lub rzecznik patentowy są osobami o wyróżnionych cechach, są kwalifikowanymi pełnomocnikami i właśnie z powodu tych zawodowych właściwości - podlegają szczególnym regułom postępowania. Inaczej niż pełnomocnik procesowy, strona nie jest kwalifikowana, to znaczy nie jest określana jej sytuacja procesowa ze względu na status zawodowy. Wyraża się to w szczególności w tym, że strona - na co słusznie zwrócił uwagę powód w rozpatrywanym zażaleniu - nie wskazuje (por. art. 126 k.p.c.) swych właściwości, które są obojętne z punktu widzenia zdolności sądowej i zdolności do czynności procesowych (art. 64 i art. 65 k.p.c.).

Rozpatrywany przepis art. 370¹ k.p.c. należy do szczególnych regulacji kodeksowych dotyczących pełnomocnika będącego adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym. Jest to przepis wyraźnie wyjątkowy i to - co warto tu podkreślić wyjątkowy - w odniesieniu do art. 370 k.p.c., określającego w odniesieniu do strony zasadę wzywania przez sąd strony do uzupełnienia braków apelacji w wyznaczonym terminie.

Nie ma racji Sąd Apelacyjny doszukując się potwierdzenia swego stanowiska w przepisach dotyczących postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 398⁶ § 2 i

art. 424⁸ § 1 k.p.c.). Przede wszystkim wskazane przepisy dotyczące postępowania ze skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, są z oczywistych względów przepisami szczególnymi, które dotycząc postępowania wobec prawomocnych orzeczeń nie stanowią standardowego odniesienia dla regulacji instancyjnego postępowania sądowego. Przepisy te wiążą się ze szczególną instytucją procesową - obowiązkowego zastępstwa stron w postępowaniu przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ § 1 k.p.c.). Strona w postępowaniu przed Sądem Najwyższym musi działać poprzez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, chyba że ona sama, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy jest adwokatem, radcą prawnym lub radcą Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (także sędzią, prokuratorem, notariuszem albo profesorem lub doktorem habilitowanym nauk prawnych).

Kwalifikacja w art. 87¹ § 2 k.p.c. sytuacji procesowej strony ze względu na to, że jest ona adwokatem lub radcą prawnym ma inne znaczenie niż ta, która w stosunku do adwokata lub radcy prawnego wynika z art. 370¹ k.p.c. Według art. 87¹ § 2 k.p.c. strona jeżeli jest adwokatem lub radcą prawnym uzyskuje przywilej - nie musi korzystać z zastępstwa prawnego. Natomiast w art. 370¹ k.p.c. chodzi o zwiększone wymagania i związaną z tym szczególną konsekwencję prawną w stosunku do pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. W art. 87¹ § 2 k.p.c. określenie sytuacji procesowej strony przez wzgląd na jej zawodowy profesjonalizm jest zatem, po pierwsze, zupełnie wyjątkowe i po drugie, uprzywilejowując samą stronę. O ile konsekwencje (art. 398⁶ § 2 k.p.c.) braków skargi kasacyjnej powinny być jednolite w stosunku do strony lub pełnomocnika jednakowo uprawnionych do wniesienia skargi kasacyjnej, to w odniesieniu do apelacji, co do której nie ma przymusu adwokacko-radcowskiego, nie ma uzasadnionego powodu ażeby stronę, której sytuacja procesowa nie jest uzależniona od statusu zawodowego, traktować z taką samą surowością wymagań formalnych jak profesjonalnego pełnomocnika, który - z racji swojego profesjonalnego świadczenia usługi dla strony - zobowiązany jest do zachowywania wymagań formalnych apelacji bez potrzeby prowadzenia w tym przedmiocie osobnego postępowania.

Z powyższych przyczyn, dzielając interpretację art. 370¹ k.p.c. przedstawioną w zażaleniu, Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 394¹ § 3 i art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.

=====